

विशिष्टीकरण तालिका

कक्षा ६

पूर्णाङ्क : ४०

समय : २ घन्टा

क्र. सं.	क्षेत्र (पठानुसार लेखाई)	परीक्षणीय पक्ष	ज्ञान	बोध	प्रयोग	उच्च दक्षता	प्रश्न सङ्ख्या र अडक मार			स्पष्टीकरण
							नममा प्रश्न	उत्तर दिनुपर्ने प्रश्न सङ्ख्या	अडक मार	
१.	शब्दमाडार	शब्दार्थ	१				१	१	२	पाठमा प्रयोग भएका कुनै चारओटा शब्द (मौलिक ३, आगत्युक १) विई तिनको अर्थसँग मिल्दा शब्द विपर छाली टाउं भन्ने लगाउने पर्यावाची १, विपरीतार्थी १, अनेकार्थी/श्रुतसामान्तार्थी १, समावेशक/लघुतावाची शब्द/सङ्गतो शब्द १ पर्ने गरी सङ्केतबोधोपलब्ध छाली टाउं भन्ने लगाउने उछान वा टुक्काबाट १, पारिभाषिक/अनुकरणान्तक र निपात मध्येबाट १ पर्ने गरी नममा २ विई अर्थ खुल्ने गरी वाक्यमा प्रयोग गर्न लगाउने य/ए, व/व, श/ष/स, पञ्चम वर्णमध्यबाट कुनै २ ओटा वद्वैकाल्यक प्रश्न सोड्ने एउटा शब्दमा एउटा मात्र अशुद्ध पर्ने गरी इत्थ १, दीर्घ १, इकार र उकार, लेख विद्वन् १, पदयोग/पदावयोग/वन्धनान्त/शिरान्त १ पर्ने गरी ४ ओटा अशुद्ध भएका वाक्य विई शुद्ध पार्ने लगाउने नाम, सर्वनाम, विशेषण र क्रियापदमध्य कुनै ३ र क्रियायोगी, नामयोगी, संयोजक, विस्मयार्थबोधक र निपातमध्येबाट कुनै १ ओटा शब्द पर्ने गरी एउटा अनुच्छेद विई रेखाङ्कित शब्दको वर्ग पहिचान गर्न लगाउने काल र पक्षबाट ३ ओटा र भाव/अर्थबाट १ ओटा छान्नु सङ्केत गरी छाली टाउं भन्ने लगाउने
		शब्द पहिचान	१				१	१	२	
		वाक्यमा प्रयोग		१			१	१	२	
							१	१	१	
२.	वर्णान्वयस	शुद्धीकरण					१	१	२	
		शब्दवर्ग पहिचान					१	१	२	
		काल/पक्ष र भाव/अर्थ पहिचान					१	१	२	
३.	भाषिक संरचना	वाक्य परिवर्तन					१	१	३	
										कौट (लिट्टा, वचन, पुरुष र आदरमध्य) बाट २, श्रुतयत्ता (करण/अकरण) बाट १ गरी नममा ३ ओटा सौधी वाक्य परिवर्तन गर्न लगाउने
										गद्य विधा (दृष्टांश) पाठबाट १,२, शब्दसमूहको अनुच्छेद विई उक्त अनुच्छेदबाट निम्न प्रकारका ३ प्रश्न सोड्ने : (क) गद्यविधाबाट उपसर्ग लगाएर बनेको १ ओटा र प्रत्यय लगाएर बनेको १ ओटा शब्द पहिचान गर्न लगाउने । (ख) गद्यविधाबाट 'द्वि' शब्द १ ओटा र 'समस्त' शब्द १ ओटा पहिचान गर्न लगाउने । (ग) गद्यविधाबाट प्रयुक्त कुनै वाक्यबाट कुनै एक कारक र विभक्ति प्रयोगको शब्दलाई रेखाङ्कित गरी ती पदको कारक र विभक्ति पहिचान गर्न लगाउने ।
४.	कुवा टिपोट निर्देशित रचना	गद्य विधा					१	१	४	गद्य विधाबाट बहीमा १,२, शब्दसमूहको अनुच्छेद (अदृष्टांश) विई एक वा दुई वाक्यमा उत्तर आउने छालका तथ्यपरक, सन्ध्याबोधक, प्रतिक्रियाबोधक आदि ४ ओटा प्रश्न सोड्ने
६.	निर्देशित रचना	कथा/जीवनी, चिठी/संवाद/					१	१	३	गद्य विधाका दृष्टांश पाठबाट १०० शब्दसमूहको गद्यविधा विई ४ ओटा कुवा टिपोट गर्न लगाउने दुईका आधारमा जीवनी/कथामध्येबाट एक र चिठी/निवेदन/संवाद/वादावयवामध्येबाट एक गरी दुईओटा प्रश्न सोड्ने कुनै एक प्रश्नको उत्तर लेख्न लगाउने

नेपाली (कक्षा-६)

३.	भाषिक सारचना	शब्दवर्ग पहिचान	३
		काल, पक्ष र भाव	२
४.	बोध (दृष्टांश)	वाक्य परिवर्तन	३
		भाषिक सारचना पहिचान	३
५.	निर्देशित रचना र स्वतन्त्र लेखन	विभिन्न विधाका गद्य सामग्री	४
		कथा/जीवनी, चिठी/निवेदन/संवाद/ वादविवाद)	३
६.	बुँदा टिपोट	गद्य विधा	४
७.	भावविस्तार	कविता, कथा, प्रबन्ध/निबन्ध, जीवनी, एकाङ्की पाठका विशिष्ट पद्धति	३
		सन्दर्भमा आधारित सङ्क्षिप्त उत्तरात्मक	४
८.	पाठगत बोध	तार्किक शिल्प/समस्या समाधान	३
		सन्दर्भमा आधारित लामो उत्तरात्मक	५
९.	निबन्ध लेखन	आत्मपरक र वस्तुपरक निबन्ध	५
		जम्मा	५०

नमुना प्रश्नपत्र

कक्षा : ६

पूर्णाङ्क : ५०

विषय : नेपाली

समय : २ घण्टा

विद्यार्थीले उत्तर दिँदा सिर्जनात्मक र मौलिक तरिकाले उत्तर दिनुपर्ने छ ।

१. दिइएका अर्थसँग मिल्ने शब्द खाली ठाउँमा लेख्नुहोस् : २

परिवेश, अपरेटर, छेलोखेलो, सप्तर्षि

(क) फालाफाल हुने स्थिति

(ख) ध्रुवतारालाई परिक्रमा गर्ने सातओटा ताराहरूको समूह

(ग) मेसिन चलाउने व्यक्ति

(घ) चारैतिरको वातावरण

२. खाली ठाउँमा मिल्दो शब्द भर्नुहोस् : २

(क) 'जगत्' को उस्तै अर्थ दिने शब्द ..... हो । (अनाथ, संसार, निष्पक्ष)

(ख) 'सत्मार्ग' को उल्टो अर्थ दिने शब्द ..... हो । (सुमार्ग, मार्ग, कुमार्ग)

(ग) 'कृति' को श्रुतिसमभिनार्थक शब्द ..... हो । (कीर्ति, प्रीति, स्वीकृति)

(घ) 'दुध' को लघुतावाची शब्द ..... हो । (चोइटो, टुक्रो, तुर्को)

३. अर्थ खुल्ने गरी वाक्यमा प्रयोग गर्नुहोस् : २

श्रीगणेश गर्नु, शिलालेख

४. शुद्ध शब्द छानेर लेख्नुहोस् :

(अ) सारीरिक शारीरिक षारीरिक शारिरिक

(आ) बकिल वकील वकिल बकील

५. दिइएको वाक्यलाई शुद्ध पारी लेख्नुहोस् : २

मैले हजूरआमाका लागि औषधि किनेर ल्याए

६. रेखाङ्कित शब्दहरूको पदवर्ग छट्याउनुहोस् : २

मोनिका विद्यालय जाँदै थिइन् । उनले बाटामा ज्यादै ठूलो सर्प देखिन् । त्यसपछि चिच्याएर भागिन् ।

साथीहरूले भने, “ओहो ! मोनिकालाई के भएछ ?”

७. दिइएका धातु र सङ्केतका आधारमा खाली ठाउँ भर्नुहोस् : २

- (क) प्रवेश गाईलाई घाँस ..... । (दि: अपूर्ण भूतकाल)
(ख) क्रिस्टनाले भलिबल ..... । (खेल : पूर्ण वर्तमान काल)
(ग) छेदेन अर्को वर्ष सात कक्षामा ..... । (पह : सामान्य भविष्यत् काल)
(घ) तिमी खाजा ..... । (खा : आज्ञार्थ)

८. दिइएका सङ्केतका आधारमा वाक्य परिवर्तन गर्नुहोस् : ३

- (क) म सगरमाथा चढ्छु । (तृतीय पुरुष)
(ख) राधा बाँसुरी बजाउँछिन् । (पुलिङ्ग)
(ग) तिमिले रमाइलो कथा सुनायो । (अकरण)

९. दिइएको अनुच्छेद पढी उत्तर लेख्नुहोस् : ३

आजका साना साना बालबालिकाले भोलि देश हाँक्नुपर्छ । त्यसैकारण बालबालिकालाई भविष्यका कर्णधार भन्ने गरिएको छ । बालबालिकाले व्यक्तिगत मात्र होइन सामाजिक क्षेत्रका काममा पनि चासो राख्नुपर्छ । नियमित रूपमा विद्यालय गएर लेखपढ गर्नुपर्छ । अमूल्य समय खेर फाल्नुहुँदैन । प्रगतिका लागि अनुशासन अपरिहार्य हुन्छ । सफल व्यक्ति बन्नका लागि समय तालिका बनाउनुपर्छ । आफूभित्रको प्रतिभा चिन्न सक्नुपर्छ । निरन्तर प्रयासले मात्र मानिस आआफ्ना लक्ष्यमा पुग्न सक्छन् । हामीले अहिल्यैदेखि भविष्यका बारेमा सोच्नुपर्छ ।

प्रश्नहरू

- (क) अनुच्छेदबाट उपसर्ग र प्रत्यय लागेर बनेका एक एकओटा शब्द लेख्नुहोस् ।
(ख) अनुच्छेदबाट एक एकओटा द्वित्व र समस्त शब्द लेख्नुहोस् ।
(ग) अनुच्छेदमा रेखाङ्कन गरिएको शब्दको कारक र विभक्ति लेख्नुहोस् ।

१०. दिइएको गद्यांश पढी सोधिएका प्रश्नको उत्तर लेख्नुहोस् : ४

यासांगुम्बा बहुउपयोगी जडीबुटी हो । यो आधा किरा र आधा वनस्पतिको प्रजातिका रूपमा पाइन्छ । त्यसैले यासांगुम्बा प्रकृतिको रहस्यमय उपहार मानिन्छ । यो तीन हजारदेखि पाँच हजार मिटरसम्मको उचाइमा पाइन्छ । हिमाली क्षेत्रमा हिउँ पग्लने क्रमसँगै यासांगुम्बा देखिन थाल्छ । सुरुमा लार्भा बनेर देखिने यासांगुम्बा च्याउका रूपमा विकसित हुन्छ । यसको आधा भाग चाहिँ जमिनमुनि वनस्पतिको जराका रूपमा रहन्छ । यासांगुम्बा आयुर्वेदिक औषधी हो । यसलाई रक्तअल्पता, क्यान्सर, दम, रक्तचाप जस्ता रोगको उपचारका लागि प्रयोग गरिन्छ । यासांगुम्बाले

रोग प्रतिरोधात्मक क्षमतासमेत बढाउँछ । यो बहुमूल्य जडीबुटी हो । नेपालको हिमाली भेगमा बस्ने बासिन्दाले यासाँगाग्म्बा सङ्कलन गर्ने गर्छन् । उनीहरूले सङ्कलन गरेको यासाँगाग्म्बालाई विदेशी बजारमा समेत पुऱ्याइन्छ । बसेँनि यासाँगाग्म्बाबाट करोडौँ रकम भित्रिन्छ । यो अर्थतन्त्रको महत्वपूर्ण आधार हो ।

प्रश्नहरू

- (क) यासाँगाग्म्बाका दुईओटा विशेषता लेख्नुहोस् ।
 (ख) यासाँगाग्म्बा कति उचाइसम्म पाइन्छ ?
 (ग) सुरुमा यासाँगाग्म्बा कुन रूपमा देखिन्छ ?
 (घ) यासाँगाग्म्बालाई किन बहुउपयोगी जडीबुटी मानिन्छ ?

११. दिइएको अनुच्छेद पढी चारओटा बुँदा टिपोट गर्नुहोस् : ४

नेपालीले पाहुनालाई देवता मान्ने प्रचलन छ । आफूले रुखोसुखो खाए पनि अतिथिलाई मिठोमसिनो खुवाउने नेपाली चलन छ । जननी र जन्मभूमिलाई स्वर्गभन्दा पनि महान् ठान्ने परम्परा छ । सामाजिक हितका लागि पाटीपौवा, बाटोघाटो र पुलपुलेसा बनाउने चलन छ । नेपालीको दान गर्ने बानी प्रशंसनीय छ । समुदायमा जिउँदो छँदा जन्ती र मर्दा मलामी जाने प्रचलन छ । मारुनी, बालन र सोरठीका भाकामा टुडुना, डम्फु, च्याब्रुड, मादल र मुरलीको कलात्मक संयोजन छ ।

१२ कुनै एक प्रश्नको उत्तर लेख्नुहोस् : ३

(क) दिइएका बुँदाका आधारमा जीवनी लेख्नुहोस् :

नाम : शुक्रराज शास्त्री

जन्म : वि.सं. १९५०

जन्मस्थान : काठमाडौँ

पिता : माधवराज जोशी

माता : रत्नमाया जोशी

शिक्षा : संस्कृतमा शास्त्री र अङ्ग्रेजीमा स्नातक

सङ्घर्ष र योगदान :

- वि.सं. १९९३ मा नागरिक अधिकार समितिको सदस्यता लिएका

- भारतमा रहँदा महात्मा गान्धीसँग भेट भएपछि राजनीतिमा लागेका
- वि.सं. १९९५ मा राणा विरोधी सभा आयोजना
- जनतालाई राणा शासनको विरुद्धमा लाग्न आहवान गरेका
- राणा शासकले गिरफ्तार गरी जेलमा हालेका
- देश र जनताको भलाइका लागि मृत्यु रोजेका अमर सहिद
मृत्यु : वि.सं. १९९७ माघ १० गते

(ख) 'विलासी जीवनभन्दा सादा जीवन उच्च हुन्छ' भन्ने शीर्षकमा विपक्षी साथीका तर्कको खण्डन गर्दै पक्षबाट वादविवाद लेख्नुहोस् ।

१३. कुनै एकको भाव विस्तार गर्नुहोस् : ३

(क) संस्कार बाँचेपछि देश बाँच्छ
मनुष्य हाँसे परिवेश हाँस्छ

(ख) समस्या भए समाधान पनि त निस्कन्छ नि ।

१४. कुनै एक प्रश्नको उत्तर लेख्नुहोस् : ४

(क) दिइएको कविताको अंश पढी सोधिएका उत्तर लेख्नुहोस् :

लेकै हेरुँ लालीगुराँस बैसी हेरुँ प्याउली
पीरति बास्ने परेवा विरह बोल्ने न्याउली ।
हिमाल छुन्छ बेलुकी सप्तर्षिका ताँतीले
जुनेली रात बिताउँछन् गाउँदागाउँदै साथीले

प्रश्नहरू

- (अ) केले हिमाल छुन्छ ?
(आ) लालीगुराँस कहाँ फुल्छ ?
(इ) माथिको श्लोकमा कुन कुन ठाउँ समेटिएको छ ?
(ई) 'हिमाल छुन्छ बेलुकी सप्तर्षिका ताँतीले' भन्नुको तात्पर्य के हो ?

(ख) दिइएको निबन्धको अंश पढी सोधिएका उत्तर लेख्नुहोस् :

पोखरा उपत्यका र काठमाडौँ उपत्यकाको उत्पत्तिमा पानीले धेरै ठुलो काम गरेको हुनुपर्छ । पोखरा सेती गण्डकीको उपत्यका हुनुपर्छ र काठमाडौँ उपत्यका यहाँका बाग्मती, विष्णुमती आदि नदीहरूले

बनाएको उपत्यका हो । मानिसहरू भन्छन्, “काठमाडौँ खाल्डो उहिले एउटा ताल थियो र पछि यहाँको पानी चोभारको गल्ली काटेर बगाइएको थियो । यसरी काठमाडौँ सहर बसालिएको थियो ।”

प्रश्नहरू

- (अ) माथिको अनुच्छेदमा कुन कुन उपत्यकाको चर्चा गरिएको छ ?
- (आ) उहिले काठमाडौँ खाल्डोमा के थियो ?
- (इ) काठमाडौँको पानी कहाँबाट बगाइएको थियो ?
- (ई) काठमाडौँमा कसरी बस्ती बसालियो ?

१५. ‘चम्किला अनुहारहरू’ कथाको शीर्षक उपयुक्त छ वा छैन ? आफ्ना तर्क लेख्नुहोस् । ३

१६. कुनै एक प्रश्नको लामो उत्तर लेख्नुहोस् : ५

(क) ‘सङ्गीतकार अम्बर गुरुङ’ जीवनीको अंश पढी उत्तर लेख्नुहोस् :

अम्बर गुरुङले सङ्गीतका माध्यमबाट देश र जनताको सेवामा आफूलाई समर्पण गरे । उनको स्वर सङ्गीत र रचनाले नेपाली सङ्गीत तथा नाट्य प्रज्ञा प्रतिष्ठानका प्रथम कुलपतिसमेत भए ।

प्रश्न :

- (अ) अम्बर गुरुङले नेपाली गीत सङ्गीतको क्षेत्रमा पुर्याएको योगदानबारे चर्चा गर्नुहोस् ।
- (ख) ‘मायाको घर’ कथाको अंश पढी उत्तर लेख्नुहोस् :

हजुरआमाले नातिलाई हेर्दै मुस्कुराउनुभयो र ‘स्याबास मेरो नाति’ भन्दै रिक्तो गिलास लिएर भित्र पस्नुभयो । नकुल विद्यालय जाने तयारीमा जुत्ता लगाउँदै थियो । हजुरआमा हातमा स्विटर बुन्दै आएर नकुललाई भन्नुभयो, “म मेरो प्यारो नातिलाई जाडो हुन्छ भनेर स्विटर बुन्दै छु । खै त, यो स्विटर नापौँ । यसपालिको जाडोमा मेरो नातिलाई नयाँ स्विटर, हा...हा... ।”

प्रश्नहरू

- (अ) ‘मायाको घर’ कथामा कस्तो पारिवारिक वातावरण समेटिएको छ ? स्पष्ट पार्नुहोस् ।

१७. कुनै एक शीर्षकमा १२५ शब्द नघटाई निबन्ध लेख्नुहोस् :

- (क) मेरो देश
- (ख) वातावरण संरक्षण
- (ग) शिक्षाको महत्त्व